

J. CARNER-RIBALTA

LES FADES
DE MONTMUR
Allegoria

BALAGUER

1973

J. CARNER-RIBALTA

LES FADES DE MONTMUR

AL·LEGORIA

ARTS GRAFIQUES ROMEU
BALAGUER
1973

LES FADES DE MONTMUR

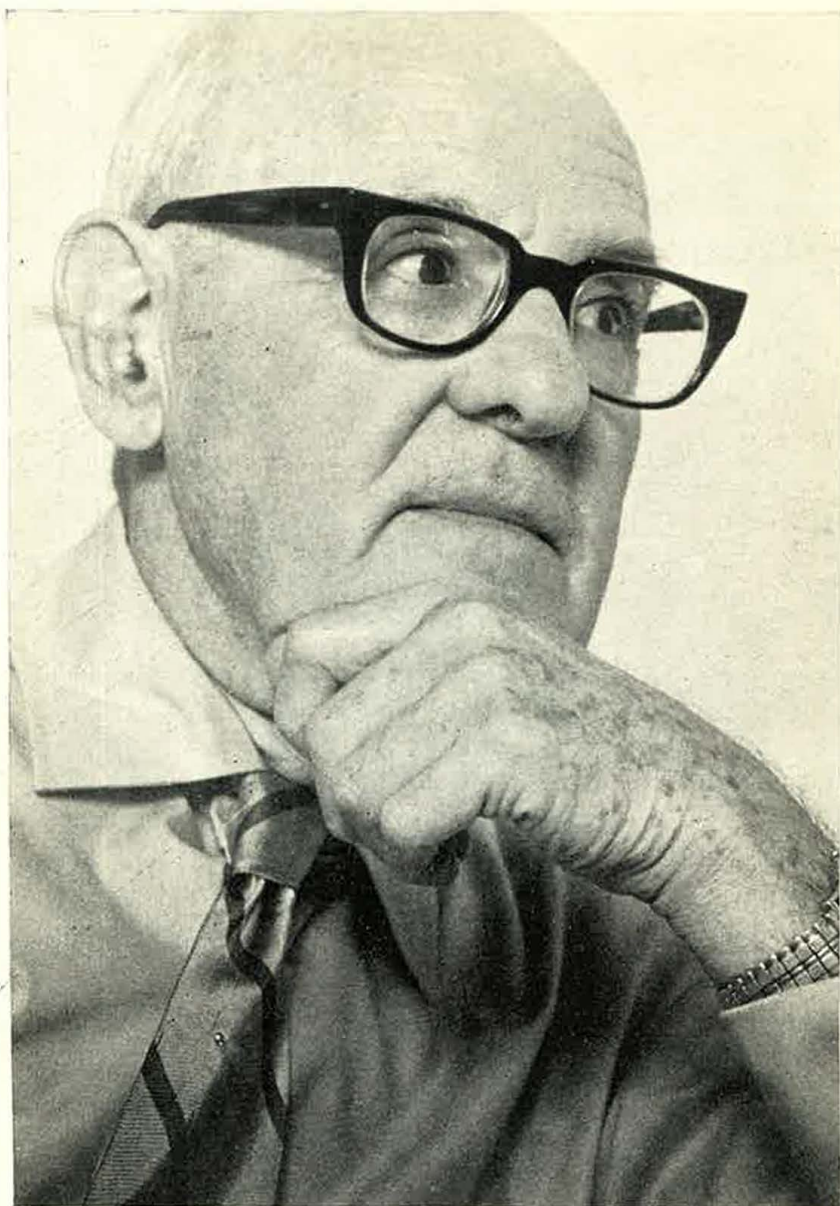
Al·legoria

J. CARNER-RIBALTA
LES FADES DE MONTMUR
AL·LEGORIA

GRAVAT AL BOIX PER A. OLLE I PINELL

EDICIO PATROCINADA
PER
L'ILUSTRE AJUNTAMENT
DE LA CIUTAT DE BALAGUER

J. Carlos Ribalt

Notícia Biogràfica

n tant que Editor del present llibre, he cregut que era escaient fer-ho precedir d'unes paraules referents al seu autor Josep Carner i Ribalta, el meu entranyable amic de joventut. El record d'aquells temps amables és el primer que en ve a la ment. En les nostres sortides d'excursió, de natació o de cacera, Carner sempre trobava l'avinentesa per expressar el seu esperit poètic, romàntic i aventurer. Ell mateix ens ho confirma en una d'aquestes planes. Ens diu que quan anava de cacera amb els germans Ayguadé ell no hi anava pas per les perdis, sinó més aviat per les emocions poètiques d'aquelles desertes serralades. De vegades insinuava el seu somni de volar al lluny, de córrer món, de realitzar grans coses...

Poeta de fina sensibilitat, Carner-Ribalta és home de nobles ideals, profundament humà, políglota i polifacètic. Però, per damunt de tot és un home que estima aquest País, i la seva obra i la seva poesia són fruit d'aquest amor. Així ho ha entés l'Il·lustríssim Ajuntament de la nostra Ciutat el qual, a suggeriment meu, ha tingut a bé de patrocinar la publicació d'aquest bell poema, circumstància que no dubto causarà una sorpresa agradable a l'amic Carner.

Josep Carner-Ribalta va nèixer a Balaguer l'any 1898. Era encara un adolescent que en la seva ciutat natal no hi havia activitat cultural o cívica que ell no hi intervingués. Era cap de colla dels grups juvenívols i organitzà entitats per enlairar l'esperit ciutadà i per al foment dels ideals autòctons.

Fundà dos periòdics balaguerins: el full satíric «L'es-tisora» de memorables retallades, i «Flama», revista literària, cultural i patriòtica. Durant una estada de tres anys a Barcelona, fou redactor en cap de la revista «La Sardana».

Encara estudiant deixà Barcelona per traslladar-se a Anglaterra i a França on continuà estudis lliures i passà alguns anys de la seva joventut. De París estant publicà el seu primer llibre de poemes, fruit dels seus inicis literaris a Catalunya. Amb els anys havia de consolidar-se com a poeta amb els seus llibres «Càntic d'amor», «Les gràcies terrenals» i «L'alegria viannant». De fa anys resideix a Nordamèrica. Demés de poeta, Carner-Ribalta és novel·lista i autor dramàtic, amb dots especials per a la biografia, com ho proven els seus estudis sobre Gaspar de Portolà (l'illustre balaguerí), Francesc Macià i altres personalitats. S'ha destacat extraordinàriament com a traductor, la seva activitat bàsica en els darrers 25 anys. És traductor de Conrad, Oscar Wilde, William B. Yeats, Tagore, Ronsard, Mallarmé i, amb encert excepcional, de l'obra poètica de Paul Valéry, publicada per la Biblioteca Selecta. En el camp dels espectacles, Carner-Ribalta ha produït guions per a pel·lícules a Hollywood, Meca del cinema a Mèxic i als EE.UU. ha muntat espectacles folklòrics que assoliren notable èxit; en els darrers anys, també amb bon encert, s'ha dedicat a la pintura.

Malgrat haver romàs més de quaranta anys allunyat geogràficament de la Pàtria, Carner-Ribalta no ha deixat mai de parlar i d'escriure en català. Concorrent a certamens literaris pel món de parla catalana, ha estat premiat repetidament.

El nostre distingit conciutadà viu actualment, amb la seva esposa Esther i el seu fill gran Ariel, a Simi Valley, Califòrnia. El seu fill menor, Jordi, és un enviat del Departament d'Estat dels EE.UU., agregat a l'Ambassada

nordamericana del Marroc, a Rabat. Carner-Ribalta continua en plena activitat literària i artística i, com sempre, viu enyorívol de la seva terra i enamorat del seu Balaguer.

És per a mi un honor i una satisfacció publicar aquest llibre que teniu a les mans, obra del company excellent, constant i fidel en totes les seves coses, com ho ha estat en l'amistat, acrescuda, si això fos possible, en la nostra maduresa, des d'on la nostra vida, afectes i actes, es dominen com si es miressin novament des de l'alta carena del Montsec com en els dies de les nostres juvenívoles excursions.

«Les fades de Montmur» és un viu testimoni de l'amor de J. Carner-Ribalta per la seva terra nadiua. també un alt exponent de l'art literària d'aquest escriptor balaguerí. La present edició de «Les fades de Montmur» constitueix, n'estem segurs, una molt valuosa aportació a les lletres catalanes. El temps, jutge just de totes les arts i de les coses humanes, algun dia ens en donarà la raó.

El Tossal de Montmur, lloc d'assentament dels primers balaguerins, d'aquells ibers llegendaris, lloc tan ple de records i d'amables significacions per a tots nosaltres, és evident que, vist des de les llunyanes terres californianes on resideix el nostre poeta, deu adquirir proporcions gegantines i incommensurables fins a inspirar al poeta les magnífiques figures que arreu en la lectura d'aquestes pàgines van sorgint i que faran que el lector s'identifiqui amb el poeta, el compregui i també l'esvimi com l'estimem nosaltres els balaguerins.

EDUARD ROMEU I POCH

En èpoques heroiques
d'un món roent de gesta,
Montmur també fou jove

i volcà fragorós.
Ciclop retut, reposa
ara en somni confós.

EL TOSSAL DE MONTMUR

PERA PERE SANAHUJA, o.f.m., en la seva magnífica «Història de la Ciutat de Balaguer», descriu Mor-Mur o Mon-Mur (modernament Montmur) dient: Aquesta estació o localitat ibèrica «està situada a una hora de Balaguer, en el tossal del mateix nom i prop del riu Farfanya. Fou descoberta el 1930, gràcies a la infadigable labor del P. Pubill i dels seus entusiastes cooperadors. Es tracta d'un poblat d'importància, amb progressiva evolució a partir del primer període ibèric i fins amb restes d'habitació prehistòrica, singularment eneolítica, que sobrevisqué en l'època romana i potser un llarg període visigòtic. Demés dels restes eneolítics se n'hi troben d'ibèrics en abundor, com també de romans i d'hellenístics...»

Aquesta és la descripció arqueològica de l'emplaçament del fabulós tossal on es desenvolupa l'acció del present poema. L'any 1930, quan el P. Sebastià Pubill, escolapi, i els seus admirables cooperadors del Centre Excursionista Balaguerí (entre ells el meu dilecte amic Domènec Carrové i Viola) desenterraren a Montmur els primers bocins de tenalla ibèrica o d'àmfora romana, es presentaren triomfalment davant dels ciutadans de Balaguer portant a les mans la meravella representativa de 1000 anys d'història. Llur lloable labor fou merescudament enaltida.

Ara que se'm presenta l'avinentsa, vull afegir el meu homenatge a aquells lloables descobridors. I puix que tractem d'ampliar les dades relatives al tossal que ens ocupa, sigui'm permés de referir-me al Montmur anterior al 1930, o sigui al Montmur d'una dot-

zena d'anys abans de la importantíssima descoberta del P. Pubill i els excursionistes balaguerins.

Pels anys 1917-1918 jo corria el serralam i les terres de cantaperdius entre el Corb, Montmur i Castelló de Farfanya, amb l'escopeta a la mà, al costat dels meus companys Tonet i Cisquet *Rialla* (Aiguadé), els quals em permetien d'anar de caçera amb ells fent veure que jo també era caçador. Jo però no anava per les perdius —ençalçava quimeres, esotèriques emocions poètiques!

Aquelles desertes serres, aquelles conques de natura volcànica miilenària, em feien somniar, abrandaven la meva fantasia. I el Tossal de Montmur aviat esdevingué per a mi l'objecte de grans escorcolls... en la imaginació. Naturalment, no em vingué mai la idea d'esgratinyar la terra per desenterrar cap prova material. Hauria estat en va; les meves troballes arqueològiques (sic) eren de natura intangible i ideals. Eren fragments de quelcom meravellós que jo pressentia en el passat remotíssim d'aquells tocoms, descobriments que jo recloïa zelosament en el secret de la meva ment.

No essent cap arqueòleg o erudit especialitzat, sinó un simple poeta, negat per a la ciència, en tornar a casa després de la cacera, amb el sarró buit, no podia presentar-me triomfalment davant dels meus estimats balaguerins i anunciar-los la meva fantàstica descoberta. M'haurien pres per un desequilibrat!

Amb tot, cada vegada més trasbalsat, la meva imaginació continuà re-creant la visió fantasmagòrica del Montmur que jo havia concebut durant aquells dies de cacera. Prengué anys per cristallitzar dintre meu en forma poètica la gesta meravellosa, la cavalcada de faula i de llegenda, que jo mantenia viva i bategant en el meu pressentiment. Un dia, però, en la gran llunyania, en la profunda

enyorança, gairebé en la solitud del secret, emprant escaientment el ritme verdaguerià de l'Atlàntida (no n'hauria escaigut d'altre) vaig començar a compondre «Les Fades de Montmur», iniciant el poema amb la descripció del Tossal: «Com fita mil·lenària / de mítiques proeses / Montmur allà s'eleva...»

Fa poc més de dos anys que, en retornar temporalment a la pàtria i a Balaguer, vaig pregar al meu estimat amic Eduard Romeu i al seu culte fill Joan Maria, que em portessin a Montmur. El prec potser va estranyar-los, no essent aquell indret cap lloc espectacular o turístic. Tanmateix, coneguent-me com a poeta, debien sospitar que per a mi Montmur tenia un atractiu especial. I tant!

Potser amb excessiva discreció, jo encara vaig mantenir-me en el secret. Abans volia constatar si sempre subsistien allí les misterioses bel·leses, les hipotètiques frondositats, les gestes heroïques, que jo hi havia imaginat feia més de quaranta anys. No vaig tenir cap desil·lusió. Als meus ulls tot era allí encara tal com es narra en el meu poema!

Ara els bons amics Romeu, en trobar-se de sobte amb l'original de «Les Fades de Montmur» a la mà, comprenen el motiu d'aquella anada conjunta al Tossal. I entusiasmats, em convencen que doni a conèixer a tot Balaguer el fins ara inèdit poema, sense temença que les meves fantàstiques troballes al Montmur mil·lenari deixin d'ésser degudament apreciades.

J. C.-R.

Simi Valley, Califòrnia

Febrer 1973.

LES FADES DE MONTMUR

Al·legoria

PRIMERA PART

1. MONTMUR, EL TOSSAL FABULOS

OM mil·lenària fita de mítiques proeses, Montmur allà s'eleva, tènue i blavenc tossal. No és un tità granfíic ni convida a fereses, son rost suau davalla entre delicadeses de rosa i de turquesa i verdor mineral.

A son entorn, la prada d'immaculat herbatge s'ajeu fosa en boirina de trèmula verdor. Els bassiols s'enjoien amb un líquid celatge. Montmur s'hi emmiralla, fill del mateix miratge, mig inclinant la testa, golafre de claror.

A les comes properes incerts bosquets d'alzines s'agrupen purs de forma, en bucòlic motiu. La solitud habita les gespes purpurines on blaves ombres dormen, companyes genuïnes del somni que a la prada eternament reviu.

Enllà d'eixa frontera d'interludi benigne, un vast amfiteatre projecta's, desolat. Una conca volcànica d'una vellúria insigne mostra encara la petja d'un diluvi maligne i l'inert espectacle d'algun volcà apagat.

Montmur, suau de mena, d'aquesta prehistòria, embolcallat de somni, sembla no formar part. Oblidant l'hecatombe i la roent eufòria, beat i en pau, aspira a més honrosa glòria, d'ancià venerable que fa del viure un art.

En èpoques heroiques d'un món roent de gesta, Montmur també fou jove i volcà fragorós. Avui la cendra noble ha coronat sa testa i, més que el cataclisme, son cor ama la festa. Cíclop retut, reposa ara en somni confós.

Cònic, de fina forma, mig suspés en l'altura, evoca els pics metàl·lics d'un paisatge lunar —minúscul Fujiyama de silueta pura, altívola piràmide d'azteca arquitectura, temple d'exòtic ritus, monumental altar!

Dens de faula i llegenda és el seu cim eteri. Rica fantasmagòria son cos manté animat. Sa blava silueta es fon dintre el misteri d'un món de faderia... Montmur és ara imperi per fades governat!

2. LES FADES DE MONTMUR

En gorgs i rius les fades fan estada, mes llur regne eternal és a Montmur: allí en estols menen vida exaltada en misteriós conjur.

Llur vida és inquieta i inestable, car sols de fantasia fetes són. Semblen mortals, mes amb el do inefable de poder volar pel món.

A trenc d'alba, sovint, àgils, alades, com esquinçall de boira, els plau vagar pels pàl·lids cims de rutes encantades on l'irreal sol folgar.

No les cerqueu per l'espai com aloses. No es cacen fades amb mortals miralls! Als raigs del sol, en balmes lluminoses, troben mil amagatalls.

En l'hora zenital de migdiada, als blaus obacs d'un bosc inconegut, tenen ritus estranys... De por sagrada emplen la solitud.

Tenen de nit llurs règies assemblees on debaten del món el fat divers. Al bell cim de Montmur seuen com dees d'un llegendari univers.

El seu còsmic poder és força intangible que sols percep algú molt venturós... tal la claror d'una estrella invisible rera insondables foscors.

Dels sers mortals les fades la planeta disposen amb tendresa i bon voler. Mes per als orbs i els de mena burleta, què poden les fades fer?

Amb viu anhel, a voltes, els espien mentre vaguen pel món esma-perduts. Herois, de molts, les fades en farien d'ésser no tan descreguts.

Algun matí les fades s'aventuren fins a petjar les rutes terrenals. Vora la font una estona es deturen per als rabeigs matinals.

Si algun mortal llur mítica bellesa podés copçar, que en fora

de feliç! Mes no té l'ull humà tal lucidesa, immune al fugaç encís.

De matinet, tot sol, per les comelles camina amb el seu gos un caçador. De sobte, ja no pensa en les siselles i és pres d'un tremolor.

Sota el blavenc ombriu de les alzines un cant meravellós li sembla oir —arpeig suau, fresseig de sedes fines— que tot el fan estremir.

Mes s'aixeca un tudó, son arma engalta, cobra la peça, i se sent satisfet. No sap l'encantament que sobressalta ni l'encís que ha desfet.

Com altres cops, les fades, decebudes tornen al món del sobrenatural. Viuran de nou, per l'home inconegudes, al llegendari tossal.

En solitud, dins l'enyor esfumades, coven allí llurs fabulosos plans. De fa mils d'anys sotgen desconcertades el viure dels humans.

3. LES RUTES TERRENALS

Allà al bosquet i a les vessanes, vora les sèquies i els camins frescats, fetes de fang, hi ha unes cabanes on viuen els humans mig desesmats.

Junyits al sòl, fills de la gleva, no els acuita cap dubte ni recel. Tant si fa bo, o si plou, o neva, viuen allí sense ni mirar al cel.

Què han d'esperar de les altures, llevat de pedregada i malvestats? Són del terror les criatures: d'allí han eixit i allí seran tornats.

Llauren els solcs a fil de rella i llurs suors els lleven pau i pa. Al rost veí una alzina vella, com un banquet, els dóna mel i aglà.

Pena o dolor és com pa del dia. Hom neix o mor tal un simple accident. És breu el riure i l'alegria —plomall d'apagallums que bufa el vent.

Qui sap de fades i encanteris quan hom no sent ni els cants que porta a dins? Qui pot copçar subtils misteris si ni menys sap on neixen els camins?

Hom veu Montmur que allí s'eleva. De llegendes algú diu que està poblat. —No és gens més alt que un munt de gleva on més d'un cop la llebre s'ha encauat!

Si algú els digués que allí hi ha fades que amigues dels mortals voldrien ser, tot fóra gresca i riallades i dirien taujans: —Ves, amb que ve!

4. L'APLEC DE LES FADES

Any rera any, quan primavera arriba i en cada pètal hi ha un follet que riu, l'altiu tossal esdevé un rusc actiu: un magne estol meravellós l'aviva. Les fades han deixat la llar nativa i ací a Montmur tenen aplec festiu:

Hi ha les del Pirineu que els gorgs encanten, les del rosat Montseny, de dolç parlar, les que al Segre proper cada nit canten, les del Túria i el Tec i les d'Artà: les legions que la llegenda infanten arreu arreu on sona el català.

Els primers jorns tot són cants i ballades. La sardana fa el tomb al bell tossal —semblen vivents sos flancs!— i des de dalt, guaita l'aplec la Reina de les Fades. De lluny ben lluny, com sonores cascades, s'ouen els cants del magne festival.

No és sols pel gust de veure's reunides que van cada any les fades a Montmur; venen ací per transcendent conjur que dicta el fat de coses y de vides.

Un líric cor de goges i paitides proclama el ritual ungint l'atzur: Oh nàiades dels rius, dels llacs, pous i fontanes; orèades dels monts i els pics altius; nereides de la mar: nimfes germanes; goges del bosc i dels tiranys solius... s'obre el sagrat conjur! Clar com auguri pur, a l'ombra de Montmur, enlairi's vostre anhel vers la blavor del cel!

Un viu fresseig d'ales i musselines s'aixeca del platxeri general. Mes la Reina Albaflor, solemnia, l'ordre difon amb facultats divines. Son ceptre d'or imposa el ritual. Obren debat dolces veus femenines.

Parla ben tost Ditsdeseda, la dolça, que cura que blanquegi el gessamí, s'enrami el xuclamel, i el vesc bosquí no manqui mai als troncs guarnits de molsa: màgic embruix en cada ram espolsa per donar sort a aquell que el ve a collir.

Rosavera ha parlat, galta-galana, que agença cada flor amb tocs delicats, sembra de lliris blaus els recs dels prats i a l'ombra lleu la viola boscana; nenúfars fa surar per l'aigua blana on lliscaran els cignes encisats.

La veu de Dolldargent s'escolta ara. Cura que no s'estronquin fonts i pous, els saltants d'aigua exorna amb brocats nous, i cada rajolí torna llum clara; un tornasol pels degotims prepara i amb prismes de color engalana els rous.

Per Volvador no hi ha cosa més fina que la llum espargida pels seus dits: inventa papallones d'ors teixits i llurs ales cobreix amb purpurina pels vols de la libèl·lula, exquisits.

Quan Cantapur demana la paraula, arreu s'eleven refilets d'ocells: car d'ells aprenen els seus cants novells. Al rossinyol inspira sota el saule i fins dóna al paó envoltat de faula son do de pit entre plo-matges bells.

Ve Glopdenit i, un llampec a clar dia, dóna un calfred a les goges oients... És la fada que bull rars unguents per a l'ensurt i la fetilleria. Té les bruixes, de nit, per companyia i fa que els dracs treguin baf furient.

Ben tost, però, Cordemel enraona, la que de l'home endolceix els destins. És la que orleja de menta els camins i un romàntic llangor al cap-al-tard dóna. Ço que ha de dir ho ha meditat fa es-ona, car es capté dels humanals destins.

Un diàleg més viu ara l'àmbit agita, que la reflexió de les fades incita: Fades gentils —Cordemel diu commosa—, ma pobre veu melangiosa potser us enutjarà, mes crec que és hora ja de fer vi-vent nostra forma incorpòria: deixem de ser mera fantasmagòria! Pel món real sols com boira existim, tant entre vels que ni sentits tenim. Com podem ser dels humans estimades si nostra carn és feta de gebrades!... Tornem caliu la nostra gran beutat i dels humans cultivem l'amistat!

Demana la Regina: Què proposa per aquest fi, que amb tant d'amor exposa?

Anima's Cordemel i s'entendreix. Dintre el seu cor l'esperança ara neix. Ai, fa tants d'anys que aquest afany em mina inútilment!... Em trenca el cor el fat del pobre humà que pel gran món camina sols de dolor envoltat, quan nosaltres en llum i gala femenina dilapidem l'eternitat! Dem-li la mà! I amb joia genuïna fem sa felicitat!

Objecta Glopdenit, porfídiosa: Però si és l'home més prosaic que un cuc! Jo amb espavent a mirar enlaire el duc vers la fantasmagòria aparatosa, mes resta orb.

La Regina interposa: No és amb inferns que cal revelar el cell! La por i l'esglai no infanten mai l'amor, producte de beutat i de tendror. Comprenc l'afany de fada Cordemel, que vol fer-nos reals i humanitzades, dels sers mortals amigues i estimades.

Amb seny parleu, Reina del ceptre d'or! Cal amb l'humà, tractes de cor a cor. L'home sap bé que els ulls sovint enganyen i no creu en encants. Nostres encantaments si a cops el guanyen és sols com joc d'infants. Fem-li sentir els puixants vincles que el món uneixen al sobrenatural. Aquells que molt sofreixen, massa abatuts pel mal, a voltes descobreixen que hi ha un poder més alt. Toquem llurs cors, que és llur fibra sensible! Fem-nos reals, de forma viva, audible! No és verament penible veure que ací som tot felicitat quan l'home viu sols en dolors colgat?

De l'amistat entre l'home i les fades l'Aplec l'acord fa seu a mans besades. La Regina Albaflor ordena un pla, que Cordemel al bosc va a meditar.

5. EUDALD EL CAÇADOR

Entre els bosquets i la prada viu Eudald el caçador. Guatlla, perdiu i tudó, i el més bo, la caminada! Escopeta i bon sarró i abrاندada il·lusió. Darrera les perdiganyes va a l'encalç d'emocions. Més que ànecs entre les canyes, espia el secret dels mons.

Cordemel fa temps que el sotja... Un dia arran de l'estany, per algun disegni estrany, fallà el tret contra una fotja. La fada tocà

a frec d'ala (sense voler) el líquid tel, i Eudald digué: Algú del cel un sospir de plany exhala!

Ja no li dolgué la peça. Aquell vespre, la mestressa anà cuitosa al sarró. El trobà buit. Al fogó, somrient i resignada, posà un tall de cansalada. Se n'anà a parar la taula sabent bé que el caçador enriquiria el cassó amanint-lo amb una falla.

Cordemel aquestes festes contempla als àpats frugals, i es comou amb les xalestes sobretaules conjugals. Amb el rostre de madona, Roser irradia claror i amb mans de tèbia tendror tota minestra fa bona.

Roser està gràvida, ara. És dolça com fruit madur. Endolceix l'infant que duu amb la joia d'ésser mare. Eudald la mira enartat —de content a estones plora. Com serà el cel d'estrellat quan arribi la gran hora!

6. LA NIT DE L'ENCIS

A minves de gener, les nits són ja estrellades. Una de radiant n'han escollit les fades per exercir l'encís de tant temps meditat i establir amb els humans un vincle d'amistat. La llar del bon Eudald el caçador, modesta, és l'escena on té lloc la inusitada festa, temple misteriós, altar de l'irreal. Cinc fades fan claror dins la cambra d'Eudald. Alafosforescents fluctuen en la fosca. Ara un redós d'encant és la cabana tosca. Cordemel amb rulls d'or, dempeus arran del llit on pesen amb sopor les ombres de la nit i on dormen ençallats els confiats esposos, admira's de la pau que donen els ulls closos. Illús pobre mortal, que es sent feliç dormint. Meitat del viure perd, a intervals morint! Així i tot, conscient dels deures d'una mare, Roser dorm amb recel, estesa la mà avara damunt son ventre pur

per l'amor germinat. Eudald, menys àvid, jeu bonàs i refiat, encara amb un somriç que a mig vol s'aturava ran de llavi suspés quan el sol l'eixalava.

Esclata mitjanit i per la cerimònia les fades fan redol amb tota parsimònia, els esposos sumint a aquella densa son que omplena el cor de pau i de deliqui el front. Cordemel ha enlairat sa màgica vareta. Les fades amb llurs cants d'harmonia secreta el sostre de la llar tornen un cel sublim d'estels espurnejants fantàstic degotim.

Albaflor, a Montmur, on nit i dia impera, serena el ritual veu acomplir, i espera. De sobte, a baix al prat es fa una gran lluor, com si un trocet de cel s'obris en la foscor; un recinte encantat és ara la cabana on les fades han fet enllaç amb gent humana. El món meravellós s'ha unit al real! La joiosa Roser i el bondadós Eudald ja duen dintre el cor la mel de l'encanteri. Mai no descobriran la deu d'aquest misteri que farà l'infantó, en l'encís alletat, el primer ser humà sota el nou signe nat de la felicitat! El fill, fruit d'eix encís, serà sempre feliç!

7. EL SOMNI DELS ESPOSOS

—Ai, quin somni he tingut aquesta nit passada!, exclama el bon Eudald en llevar-se al matí.

—Bell com el meu, Eudald?, diu ella trasbalsada posant-se la mà al pit, convuls de tant fremir...

Més que un somni dispers, han viscut els esposos aquell enartament que amb ulls oberts o closos fa que hom visqui a l'ensems ací i fora del món. Les fades els han fet conscients del pregon trasbals que aquell conjur obrava en sa natura. Llur cambra han

aclarit amb llum celeste i pura i cinc dames han vist d'increïble beutat.

Explica Eudald:

—A mi les temples m'han tustat amb el viu espurneig de màgica vareta.

—A mi, conta Roser, la dama més rosseta dolça m'ha somrigut i el ventre m'ha besat. Eren àngels, Eudald!, conclou amb veu trençada. Les ales els he vist.

Eudald ja la mirada té perduda allà al lluny, devers Montmur.

—Eren fades, Roser!... Tramen algun conjur!

L'esposa li somriu mentre el pa llesca. Veu, com sempre, el marit disposat a la gresca. Mes ben tost el sorpren amb posat seriós i repara a l'ensem que no ha tastat un mos.

—Eudald!... Vindràs a dir que creus de debó en fades?

Fe comuna, aviat, abranda llurs mirades. Eudald furga el record i entre brots de claror destria auguris certs com d'anunciació. Gira enrera la ment pel bosc de la memòria i dels pressentiments intenta fer la història.

8. L'ANUNCIACIO

—Escolta bé, Roser, fa Eudald, il·luminat. Avui et contaré allò que més d'un dia al bosquet he observat: Saps quan algú t'espia, que sents darrera teu com si l'aire es buidés i tremola el no-res com eco sense veu?... Doncs, bé; dues vegades amatent m'he girat i, et dic la veritat..., eren les fades!

Totjust l'altre matí, quan per l'estany passava, un delicat cruixir del sorral s'aixecava com algú rera meu qui, amb un trepig molt lleu, la meva ombra encaçava. Rabent em vaig tombar i tres passes enllà finien les peudes... Ben tost damunt l'estany entre llums platejades el mateix peu lleuger deixava igual passada... Ho pots creure, Roser, era una fada!

Roser, de fe mancada, anava a replicar.

Eudald esten la mà i diu-li amb la mirada: Deixa'm continuar.

—Sota d'un roure un dia, quan el sol m'abaltia, em vaig endormiscar i tost oí un lliscar com de sedes molt fines per les mates veïnes. No sé si ja adormit o amb una somnolència com la d'aquesta nit, vaig sentir la presència d'algú devora meu. Un xiuxiueig molt lleu com doll d'una fonteta perduda entre l'herbeta, va fluir, musical: «Es ell?». «Sí, és Eudald de qui ja us he parlat. Fa temps que el tinc ullat. Home de cor senzill, viu allà a la cabana. Roser, esposa galana, espera el primer fill.»

«L'infant que hem escollit?»

«Sí, el venturós humà que en estrellada nit, fulgent al món vindrà sota els nostres auspicis, net de malura o vicis. Immune a tot penar, sempre feliç serà.»

—I creus que eren les fades?

—Les mateixes d'ahir! Un venturós destí pel fill de tes entranyes les fades han triat! Montmur està envoltat de les forces estranyes d'algun regne encantat!

9. LA NAIXENÇA

La cambra ha refulgit, de sobte, com aurora dins la nit. Ja l'infant acull la llevadora, almosta d'or vivent de la tenebra eixit! La mare, transparent, reposa estesa al llit, exsangüe entre flonjors, de lliris una toia. És un noi! Bell nadó! Tot ell un pom de joia! La comare exultant l'aixeca pels turmells. Mai sos ulls avesats no han vist sacsons tan bells! Amb mà plana, un copet dóna la llevadora a l'indret més molsut.

—Ai, ai, l'infant no plora! No plora! No plora! No plora!

El natja un xic més fort per tal que trenqui el plor.

Quan ja l'esverament la cambra omple de por, ressona un espinguet de melodia pura —qui sap si eixit del cel o de la criatura.

L'infant no plora, no: que és immune al dolor.

Les fades que han estat presents a la gran hora, han iniciat llurs cants:

És nat! No plora! No plora! L'encís és acomplit! En estelada nit, sota un disseny clar, el primer ser humà amb l'ànima afranquida ha nascut a la vida! Sempre feliç serà: que no sap ni plorar!

Goges de riu i estanys, fades de la boscúria, doneu-li el per-molts-anys amb salves i cantúria! Que en el seu cor lleuger el dany jamai no niï, que mai el mal voler entorn d'ell no es congrüi!

Protegiu el nadó amb vostres arts secretes! Dueu-lo a l'esplendor per les rutes més dretes! Que trobi al seu camí només felicitat; per un preclar destí entre els mortals és nat.

Les fades d'ell han fet el mortal predilecte. De nostre anhel se-

cret és el vincle directe amb el cor dels humans. Les incorporïes fades seran ara estimades pels terrenals germans.

Guieu-lo de la mà per goigs de tota mena, sempre lluny de la pena. Ell s'hi ajudarà; que no sap ni plorar. Obeiu el conjur, oh fades de Montmur!

10. FELIU DE MONTMUR

Un nin esparpillat és nat del bell conjur, que el món coneixerà per Feliu de Montmur. Amb eix nom escaient l'han batejat les fades, els pares inspirant per vies ignorades.

—Un fill tan venturós sols es pot dir Feliu!, el pare diu, cofoi. Roser, ufanosa, riu.

La nova s'ha escampat per sots i pagesies. La comare ha difós faules i fantasies entorn d'aquest nadó tan rar i sobrehumà qui en lloc de trencar el plor va començar a cantar. Ella va assistir el part —altrament no ho creuria!

La gent del veïnat i de la rodalia a la cabana van per veure l'infantó. Els uns li porten mel, altres nous i mató, i pomes al caliu i coques ensucrades. Tothom resta corprés.

Arran del bres les fades arrosen de claror les talles i els llençols, i el nin mou els bracets estimulat pels vols que per la cambra fan les goges jogasseres de gràcia divinal, trescant com mainaderes.

El poble, bo i senzill, allò que veu comenta: Pare i mare i el fill, la trinitat contenta!

—Feliuet, rodonxonet, sadoll de llet, salta, salta!, diu la mare.

—Feliu, petiu, quin argent-viu, exclama el pare.

Li canten la cançó: Tot pel nou infantó! Panses i figues i nous
i olives i una coqueta de mel i mató!

11. INFANCIA

Feliu, en tendres anyades, és el reiet de les fades. Al seu regne
lluminós juguen amb ell a tot hora. Escampen al seu devora un tresor
meravellós.

Volvador li posa ales que ha afanat d'un serafí. Rosavera duu
nadales i blauets i gessamí. Amb uns brotets de berbena, Ditsdeseda
en un no dir una corona li trenca. Dollargent ja se l'emporta, saltant,
vers la torrentera: entre serpolls i ridorta l'aigua canta joganera.
Cantapur li ve a ensenyar de l'ocellada el parlar.

L'estivarola li diu: Noi petit! Noi petit!

La mallerenga afegeix: És Feliu! És Feliu!

Un verderol fa: piu! piu!, i s'escabulleix.

El pinsà al sol es rabeja. Monosíllab pituleja: tit! tit!

Ve rabent un rossinyol i clar com un picarol dóna al nen la benvinguda
amb la cançó ben sabuda: Hi ha la lluna dintre el pou i es troba en un
trànsit trist. Oh, oh, oh! Jo l'he vist!

El rapinyell des d'una soca, a follar nius el provoca: Enfila't,
petit! Enfila't, petit!

L'oriol, del cirerer, el convida llaminer: Són madures les cireres!
Són madures les cireres!

12. ADOLESCENCIA

Quan Feliu ja minyoneja i és bell i de bona talla, Cordemel com qui festeja, li conta alguna rondalla: «Una vegada era una fada d'un estany molt llunyà, que el seu amor etern a un minyó va donar, amb un anell per penyora. En anar-se'n pel món, el minyó duia al dit el fabulós joiell de llum encantadora. En tant que ell l'estimés, sempre, de dia i nit, l'anell resplendiria i el seu cor fora clar. Mes ai!, un jorn, el molt ingrati l'oblidà, i el noi ben tost veié que la pedra es fonia. Sols com gota de rou allí a terra restà, i ell va sentir que el cor se li enfosquia. Al cap de poc, de tristesa moria, i ella a l'estany es negà.»

Glopdentit també al donzell faules li conta a vegades, amb lliçons menys disfressades i més directe consell.

—Coneixes el Pou del Llop? Jo te'n puc contar la història, que no és pas fantasmagòria, sinó de nit negra un glop.

Un fadrí de les Franqueses ben trista mort hi trobà entre desvari i fereses que esglaiaven sols de contar. Donà son cor a una ingrata no sabent que l'amor mata. De nit, al pou desfonat de la masia embriuada el citava a l'hivernada amb cor ple de falsetat. Vingué la traïció i ella a altres es donà. Ell cada nit l'esperà sense perdre confiança. Mes la negra malaurança aviat el trastocà. Una nit de vent i gebre dintre el pou oí uns udols. —Són els planys i els desconsols de la meua carn en febre!— No eren planys humans, però. El llop a la matinada creié, entre fosca i claror, veure un xai a l'abeurada, i devorà l'amador d'una sola queixalada.

Feliu visqué feliç eixes anyades sense allunyar-se massa de les fades. Aprenqué tot ço bo que hi ha pels prats, per les muntanyes

i els camins fressats. També s'ensinistrà en l'art del bon viure i de conquerir el món amb un somriure. Aprengué bé el bell cant i l'harmonia i de plasmar en cançons la llum del dia. Les fades li prestaren instruments inconeguts, només polsats pels vents, i tots els atributs per a l'entrada als grans vials de joventut daurada.

13. JOVENTUT

El temps corre lleuger quan té cames d'infant. Feliu ja és un fadrí; s'ha fet membrut i gran. Tots els anys que han passat, com fecundes besades al seu cos han desclós gràcies acumulades. Les fades han fet d'ell, amb tendreses i amb art, un galant jovencell, àgil i viu d'esguard, tan destre en bell parlar com en jocs i cacera, enamorat del camp hivern i primavera, i amb un cor tan lleuger com de calàndria al vol. Les fades, pels verals, no l'han deixat mai sol i han estés al seu pas sols catifes de molsa per fer-li el peu content i l'existència dolça.

Alguna fada, avui, té una quimera greu. Feliu ja no és un noi; ja ha canviat la veu. En sa ruta aviat brotaran les ortigues: elements subjectius, mundans amics i amigues, la curiositat, la fam de l'absolut, el llavi displicent, el suny d'un vell sorrut, agravis, falsetats, la befa i la mentida, i allò més greu que tot, el perquè de la vida, i la por de la mort... i l'amor... i l'amor... Podem perdre Feliu només que el roig candor d'un llavi femení l'enamori un bon dia! Ai!, no hi vull ni pensar. La seva companyia aleshores perdrem com qui ha perdut un fill!... Germanes, meditem per conjurar eix perill! Ja no vindrà al bosquet per festes i vetllades, i cessarà l'amor entre l'home i les fades.

Cordemel, front seré, la germana aconhorta. Prenent-la per la

mà, a l'alt Montmur la porta. D'ací es domina el camp per Feliu transitat. —Veus els bosquets —li diu— i la serra, i el prat, i l'estany, i els conreus, i les humils cabanes?... Guaita el cel blau, encès, la llum a les solanes, l'ametista del recs, les ginesteres d'or; aspira aquest perfum dels presseguers en flor; amb ton secret poder, exampla la mirada; escruta l'horitzó i en la llunyana amplada veuràs uns monts més alts, la pirinenca serra, Montseny i Montserrat i, vorejant la terra, la gran blavor del mar, amb caletes i naus, poblets pintats de blanc i turonets suaus on eminentes ciutats, a la terra abraçades o emmirallant-se als rius, viuen sotjant el cel vivint no sols de pa sinó també d'anhel esperant el gran jorn de la major grandesa —esclat de llibertat amb la bandera estesa...

—No és pas per simple atzar que hem triat eix país per bressol del primer mortal sempre feliç. Sols entre un poble sà, de franca bonhomia, pot florir natural una filosofia basada en l'ideal de la felicitat, principal atribut de l'ésser que hem creat.

—Sota aquest tebi cel, dins eixa llum encesa, entre un clima de pau i un parlar tot dolcesa, quin home, ni volent, pot ésser malaurat o a posta triarà un viure torturat?...

—No, no perdrem Feliu! Tranquilliza't, companya! Dintre seu cremarà sempre l'espurna estranya que privarà en sa carn com màgic element i el farà bo de cor, viu i esclarit de ment. Tal com no oblidarà la contrada nativa amb sa blanor suau i sa tendresa aspriva; del nostre regne bell, d'encisos i claror, l'empremta servarà com ungit en dolçor. Prou anirà pel món per tortes i marrades, mes tornarà tostemp a retrobar les fades i les cançons i els jocs, astúcies i consells que han emplenat son cor de joia i cascavells... Coneixerà l'amor i mantes passions, mes tal com decretem, home feliç serà pel nostre encís secret i el bon seny català.

14. VIDA VENTUROSA

En tombar els vint, Feliu llarga volada emprén tot sol per la terrenca amplada... i descobreix el món, on els deliquis són.

Quines muntanyes en blavors difoses i quines planes tan ornades d'or!... S'hi esplaien els ulls en somnioses rutes a llocs ja presentits pel cor. Aquells alts pics nevats al cel senyalen on l'atzur fa miracles del no-res. Els liquens dels torrents els cims escalen àvids del verge regne dels roquers. Igual anhel empeny Feliu. El mena de greny a greny un incentiu pregon. Ovirarà de la vinent carena encara un més bell món?

Magna és la faç de la terra inefable fregant del cel les galtes de setí! Quin esgarrif suprem... cada matí aqueix toc delectable!

Com rostre venerat d'una matrona augusta, estigmes de beutat solquen la pell vetusta de la Terra vivent. Llacs i rius i fondals i sinuosa arbreda són màcules suaus com els plecs en la seda, amorosits pel vent. I quin estremiment, de nit, al clar de lluna, quan màgica claror torna la terra bruna en vels d'illusió!

I el mar... i el mar immens! Feliu un xoc intens sentí en la sang glaçada la primera vegada que d'un alt penyater la mar veié. Quin mirall portentós —llum reflectint clarors— dens i a l'ensems tan bla! L'espai s'hi ve a gronxar quan va vestit de festa, i la inflada tempesta coixí esponjat en fa.

Feliu davant la mar, veu la terra que dansa al gràcil contrapunt de l'onada que avança. Quin harmònic conjunt dicta el ritme perfet del còsmic minuet?... O és que als avencs blavosos del regne submarí hi ha una vida festiva gaia com la d'ací?

15. L'ALEGRE VIANANT

Feliu troba ciutats tot fent camí i llur grandesa admira. Ací l'homia aspira amb pròpies mans bastir invicta fortalesa immune als elements. El vent, foil de feresa, hi ve a esmolar les dents. Adès, a la cabana, pluja i vents i centelles de l'arrogància humana feien ascla i estelles. No pas a la ciutat! L'orgull ací és un roure tan endins arrelat i en sòl tan dur plantat, que ja no el pot somoure l'atmosfèric embat.

Feliu commós raona davant la brega humana: Cada home té sa dèria, mes sa força agermana a la diversa tasca i a l'ideal comú! Hom crea un patrimoni que és de tots i ningú. Una noblesa ingènua veu en tots els oficis, que l'amor propi plasmen sense febre i deficiis: un, el roig fang aviva amb el toc de la mà; un altre, el pi transforma en llavorat altar; un altre, amb menys cops d'aixa, en una nau el torna; un altre, feny aromes i pa daurat enfora; un altre, al buf, amb vidre, fa miracles de llum; dels pètals més efímers n'heu, un altre, el perfum, i un altre fa proeses amb la forja i l'enclusa.

Hi ha tasques variades de mena més difusa: l'intercanvi i el préstec, la banca i el comerç, les arts i la política, la música i el vers. Cadascú un tresor cerca en pecúnia o en fama, com cega voliaina atreta per la flama. Feliu sotja els polítics, illusos traficants, honestos o malèvols, del destí dels humans; ou, astorat i incrèdul, llur oratòria encesa: simples visionaris afuats a una empresa cruent, si bé a la llarga, d'un resultat escrit —la història té el seu cicle, com el dia i la nit! Així i tot, el commouen de l'home les falleres i la perseverància en somnis i deleres reptant l'ordre fatídic, cada ú un Prometeu. També en la subconsciència ell se sent com un déu!

Feliu amb delectança roman vora els artistes quan el marbre llavoren o tallen ametistes mentre atònit pondera la màgia de llurs dits: de la massa més crua, densa d'inèrcia i nits, n'extreuen lluminoses formes vives i alades on l'esperit flameja com pels deus inspirades. Rep l'artista l'herència, rara, de qui sap on, de l'hora verge i clara en què es creava el món?

Sa joia predilecta és escoltar els poetes. Els segueix pels meandres de llurs rutes secretes; els sobta a la vesprada prop la llàntia, vetllant, sense saber què vetllen, mes, segurs, esperant. O va amb ells, a distància, en llargues caminades. Abstrets, tothora esperen, amb les carns abrusades. No ve l'estat de gràcia precedit de clarins. Les facultats despertes, el saber i els instints, cal mantenir amb fermesa, amatents, dia i nit — tal poncella frisoosa o com brot d'ambrosia lliurat als batecs d'ala i ofert al bes del vent que dissemina el pol·len fecund i transcendent.

Ans de l'hora inspirada, Feliu capta a vegades, fragments de melodia o frases isolades, que els poetes barbollen amb dicció confusa exercitant llur numen o be invocant la Musa, infants de llavi verge inepte a confegir. En tals hores d'angoixa, d'impotent dolç sofrir, criden a llur ajuda qualque doctrina esquiva: del trobar clus les normes, o la paraula viva, o el credo simbolista, o el metre del Parnàs. Dins la desesperança i al caire del fracàs, en vol de llum davalla Madona Poesia, i de cop un entona:

... Senyor... jo que voldria
aturar tants instants de cada dia
per fe'ls eterns a dintre del meu cor!

Un altre, principesc, absolt de tot precepte:

Per una vela en el mar blau
daria un ceptre
per una vela en el cel blau
ceptre i palau.

I un, els clàssics refent amb ideals del dia:

Súnion! T'evocaré del lluny amb un crit d'alegria,
tú i el teu sol lleial, rei de la mar i el vent...

I, espontàniament, el benjamí:

Res no és mesquí
i tot ric com el vi i la galta colrada.

I el d'èpica volada:

El Comte Arnau duu amb una mà la brida
i amb l'altra mà li va amoixant el front...

I un, amb dolor pregon, encara pot cantar:

Fou una pàtria. Va morir tan bella
que mai ningú no la gosà enterrar!

Feliu s'emociona i ruta enllà se'n va. Per via dels poetes ha descobert Feliu, la gent bona i honesta que amb senzillesa viu. En cada cor retroba fragments d'una tonada de molts anys coneguda mes ja quasi oblidada i que ara dins cada home es completa i reprén i es fa cant que agermana, ardorós i vivent. Escolta els que enraonen, els vells i les comares, i el que diuen les noies i els minyons i els seus pares; no parlen de cap cosa greu o transcendental —si hi ha ball el dissabte o si el nen es fa alt— mes en tot hi ha una

nota de bondat infinita... En l'existència humana no hi ha cosa petita! I, més que en la paraula, als silencis i pauses Feliu copça els indicis de més profundes causes: la dolcesa inefable, allò sagrat o sant... Ço més pregon en l'home sols es pot dir callant!...

16. EL GRAN VIATGE

Feliu, ben aviat, sap que el natiu paratge és només un puntet diminut en el mapa. Es talla un bon bastó, penja's la capa, i emprèn el llarg viatge. (*)

* El carnet de ruta d'aquest viatge ha estat publicat separatament, sota el títol «*L'alegre vianant*» (Geopoemes), 157 pàg., Barcelona 1969, Rafael Dalmau, Editor.

Què vast i ample és el món! I quanta gent en doina, que ve i va qui sap on!

Esbaleït contempla boulevards i avingudes... Són rius curulls de rostres de gents desconegudes, més ardents d'una febre que us els fa familiars. La urbs ens unifica en un gresol d'atzars! Mil cares repetides arreu troba en gentades que emplen les grans places, els corsos, les estrades, o straats i perspectives de menys tebis indrets... o en terres de palmeres o d'intensíssims freds, enllà de mars que uneixen l'un i l'altre hemisferi, en estats fabulosos o al cor d'un gran imperi, allà on les neus no es fonen entorn dels avetars, al fons d'un estuari que mena a tots els mars, en un país lacustre o en una illa tranquil·la... Al món, són tots els homes de la mateixa argila!

Feliu troba fronteres i diferents llenguatges que alenteixen el ritme dels terrenals viatges, com quan a cada etapa cal canviar els cavalls. Ell ha vist en els mapes mesures i escandalls i límits de

països en colors oposades, i en va cerca eixes fites dessota ses petjades quan va per noves terres en el badiu global. Una pàtria és la Terra, bona i dolça, i total! Si manta fondalada dóna un altre idioma —com tanta horta llunyana un nou sabor de poma— Feliu ben tost s'avesa a la nova dolçor. Canvien les paraules, però no la cançó! Pocs mots es necessiten per expressar la joia, l'amistat genuïna, o l'amor d'una noia. Les més pures idees brillen als ulls humans, al somriure dels avis, o al riure dels infants... Si el net gra hom ramassa poc importa la palla! Fins en total silenci nostra ànima mai calla. En la ment, cada idea reverbera. I el cor quan de sentiment vessa és una mina d'or.

17. EL RETORN

Quan Feliu sap que casa és el centre del món, sent l'ànima envoltada d'un enyorar pregon, i retorna a la pàtria, no menys gran per ser xica; la troba un pom de roses, i encara més bonica! Ja és ciutadà del món, mes a casa és feliç. Què val l'ample Amazonas, El Dorado, o París?... Què val, al lluny, la fama o les magnes empreses, si un jorn de calma ací, té totes les tendreses!... Retorna sempre humil, mes amb el cor triomfal. L'emplena d'orgull cívic nostre Cap-i-Casal: veu multituds fogoses enarborant banderes, les segueix i s'abranda endut d'iguals deleres. Arriben a una plaça on hi ha festa major, el President, fet símbol, apareix al balcó, té els cabells blancs, i el llavi de joia li tremola. Ans de dir cap paraula mira un colom que vola. El poble bé interpreta eix missatge silent. Pel cel blau de la pàtria s'alça un clamor vivent: «Per fi, la nostra terra sa llibertat recobra! Si d'ella som prou dignes, nostres fills ho diran. Vetlleu i preserveu-la! Fem Catalunya gran!»

18. FELIU I CARMINA

Vora d'un prat joliu viu una noia. Tothora riu —de goig és una toia!— La veu Feliu i des d'aquell instant, no sossega ni viu.

No viu... com el llenguatge figurat suposa, car, més que mai, ara Feliu percep en cada cosa, la inefable dolçor de l'existència, la vera essència del perquè hom és creat.

Un bell matí, pel prat anant amb sa Carmina, un nombre de secrets Feliuesbrina. Cor enartat, li troba al front: perquè són blancs els lliris; al llavi humit, l'origen dels arcs-iris; a la galta en sufoc, perquè les roses com l'alba són ja abans d'estar descloses, i guaitant-li les dents, sap on heuen les perles llurs superbs orient.

Feliu —adès corprés per la Natura— veu ara als flancs d'aquesta criatura tots els vergers pollinitzats pel vent d'ençà l'eclosió virginal de l'Edèn. Anant pel món, ha descobert el sexe, mes res impur en sa ment no es reflexa quan s'adelita en sa carn, sensual. Com en paisatge ufanós, ideal, es rabeja en perfums i en dolçors d'ambrosia en el cos bell d'ardències i alegria, amant viril amb cor celestial.

Pres en l'amor de sa dolça Carmina, Feliu, feliç del tot, ara pel món camina.

19. SUMMUN DE LA FELICITAT

De cada jorn, Feliu en fa una vida.
El curs del temps amb breus instants amida.
Cada moment gaudeix per separat:
és el secret de la felicitat.
Com al doll fugisser d'una font pura,
copça a raig fet, el goig que no s'atura!
No pensa ni en l'ahir ni en el demà.

Capbussat en l'avui, ama afirmar:

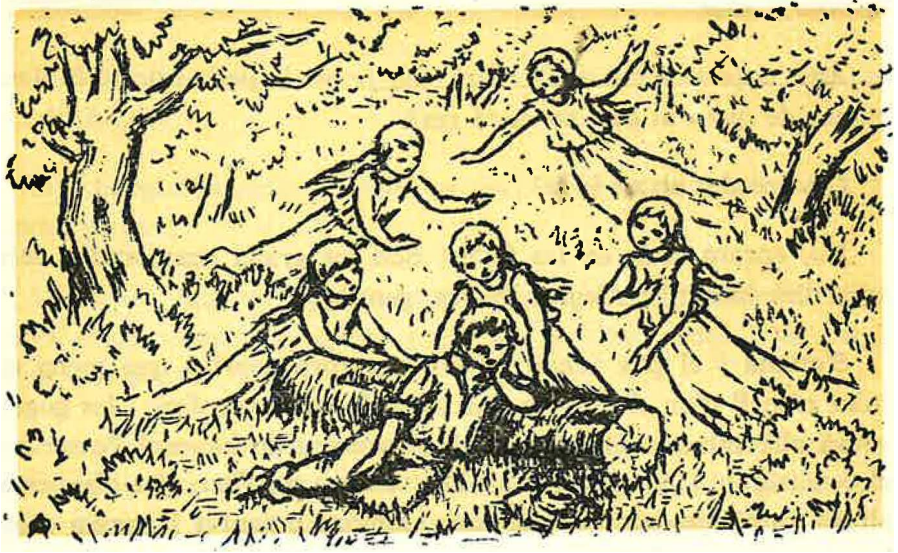
—No visquis de recança i de temença,
l'instant present gaudeix amb complaença
—no s'acumula el temps en segments grans,
l'eternitat és un seguit d'instantes.

Feliu sap bé d'on emanen, segures
de la felicitat les aigües pures.
Ningú hi ha al món que conegui com ell
l'imponderable goig del bo i del bell.
Fa del cor pur un calze d'ambrosia
—vessa tot ell candors i bonhomia.
Ço bell sorpren en el més verge estat
(quan és esboç de la simplicitat).
Com un infant té clares les ninetes.
Fa iridiscent les ombres más concretes.
Embriagat de llum i de color,
ho torna tot bombolles de sabó.

Pot destruir la llei del mateix viure
emprant només les ales al somriure;
quan als llavis el duu vivent i encès
el món enter ja no gravita en res.
Passa envoltat de cants i riallades,
joia del cor desbordada en cascades.
Son peu lleuger a penes frega el sòl,
va de flor en flor com un colibrí al vol.
L'argila del seu cos es dissol i fluctua,
polsim daurat de l'alegria nua.
Home feliç, té l'ànima en suspens
dins l'alçaprem de màgics elements.

Feliu és sord a tot menys les musiques
dels madrigals de paraules boniques.
Sent les cordes del cor latents vibrar
quan a penes l'amor hi posa mà.
No sap de pors llunyanes ni quimeres,
però percep el cant de les esferes.
Ou vora els recs els arpegis més fins
i als plàcids llacs fugues de violins.
Per ell el món és una simfonia
i el riu humà una eterna melodia.
Quan el món és silent i la llum mor
escolta la rapsòdia del seu cor.

Ho admira tot amb l'absorta mirada
del qui obre els ulls per primera vegada
i veu immaculats el conjunt i el detall,
el cel immens, el pic nevat, la vall,
i el rostre viu de cada criatura!
Hom és feliç si té l'ànima pura
i el món veu net com quan va ser creat.
En res veu mal i no cova malícia.
Fer bé a thothom es suprema delícia.
Es ingenu i humil i generós.
i torna bé per mal sense rancors.
Son credo és ben senzill. És en essència:
hom és feliç si no perd la innocència.

SEGONA PART

1. EL RETORN A LES FADES

UAN un, feliç del tot, al món es troba, cerca en el més enllà una forma nova de posar a prova el corporal aguant. Feliu devers els jorns d'infant —el món de fantasia sense parell en cap més enllania— gira el record. Amistós i lleial, allí l'espera el sobrenatural, les velles hores encantades de convivència amb les fades.

De matinet un bell matí, com alosa al blau atzur, enfila un secret camí de l'alterós Montmur. Allí trobarà carícies i fabuloses delícies que pocs mortals han tastat.

Delerós, mig enaiguat, camina amb gran avidesa. I —estrany!—

el camí li pesa.

Ans, pujava-hi tan ardit. Serà que ja no és petit i no té la lleugeresa de quan al cap no es té res?...

O ha perdut un xic la fe?...

No, encara creu en les fades! Són les grans enamorades dels seus dies infantils! Alegres, belles, gentils...

S'anima i el pas aviva. Ja ovira la roca aspriva que mena al joliu planell d'on el món es veu tan bell. Un nou esforç i les goges veurà allà saltar com boges. Quina sorpresa no hauran! Potser no el coneixeran... És clar que sí! Per ventura no l'han vist d'aquesta altura caminant per l'ample món, sempre guiant-li la passa celebrant amb gran festassa, sa joia a cada segon?...

Amunt, Feliu! Quant serena clareja ja la carena! Part d'allà hi ha el món d'encís que el feu néixer tan feliç!

Tot afanyós, s'hi afua escalant la pedra nua. Fa un salt i és gairebé a dalt. Mes ai!, en saltar, amb la gran pressa, en un cairell entropessa; dóna un pas més, el peu erra... i de corcoll se'n va a terra!

2. DESENCANTAMENT

Feliu, inconscient, bona estona aterrat entre el rocam roman. El turmell s'ha torçat! Inútilment, a refer-se s'esforça. L'ha abandonat tota la força. Un calfred estrany el pren, amb mortal estremiment. Ara una rara punyida penetra tota sa vida. El viu turment va en augment i Feliu, en eix moment de la més adversa hora, ja no és ell, i... plora... i PLORA...

Horrible sensació! Nova. Vil. Despietada! Ha conegut el dolor!

Amb la nefasta fiblada, sent per primera vegada que al món no tot és dolçor.

Ha conegut el dolor... Feliu, en eixa mala hora, ja no és ell, i plora i plora...

Les fades, del seu recer, ouen els planys... Què pot ser?... Se'n venen d'una volada al corriol malastruc on Feliu arran d'un bruc plora que plora...

Estupefactes, les fades bescanvien greus mirades... És Feliu!... I és malaurat!... I plora... Què haurà passat? Ell, que ni plorar sabia!... Un mal art de bruixeria no l'haurà desenartat?

Cordemel, que tant l'adora, ve a mirar-lo d'a la vora. Les mans, del turmell no es treu!... I és estrany; no ens sent ni ens veu! Les fades entorn s'asseuen, colpides de desconsol; més compungides quan veuen que Feliu creu estar sol.

De sobte, una, s'adona amb alarma, que al turmell té Feliu, a la roçona, descolorida la pell. Quina marca tan estranya!, exclamen totes a cor.

—Ací és l'origen del plor! —Cordemel a dir s'afanya. Ella que té el seny d'una àvia i és de totes la més sàvia, de sobte els fets ha copçat: Feliu el peu s'ha torçat i el dolor, amb cruel fiblada, ha trobat la sola entrada del turmell no immunitzat.

Diu a les altres, amable:

—Feliu té un punt vulnerable, justament on s'ha fet mal: aquest rar cercle fatal.

Ditsdeseda salta a l'acte:

—Jo tinc uns remeis que intacte el deixaran com abans, sense rastre de la ferida: un brot de sajulida, uns ranuncles selvatans...

—Calen uns remeis més grans —diu Cordemel, sobria igual—. Pegats de vi negre i sal li faran més tolerable el dolor. Mes l'altre mal és, em temo, irreparable! Observeu-li bé el turmell: el cercle blanc en la pell és l'argolla destructura de l'encís en què fou nat; els dits de la llevadora mal èstigma li han deixat! En alçar-lo quan neixia, agafant-lo pel turmell, tot aquest cercle de pell no rebé el raig que el faria invulnerable. Infeliç pot ser des d'ara, si cura no trobem del tot segura per restablir-li l'encís!

—Ja una vida venturosa —una de les fades diu— no tindrà mai més Feliu?

Cordemel, amb veu commosa i amb un desmai dels més grans, replica:

—És cosa dubtosa. Feliu com tots els humans, no està ara en nostres mans. L'encís trencat ha quedat i es deu al seu propi fat!

—En nostre màgic imperi —diu una altra amb cert misteri— prou remeis hi deu haver. Jo algun en sé...

Ací, Cordemel, de moment, no replica. Però de l'antigor quelcom explica:

—Conten que allà a l'Olimp, quan els deus imperaven, una dea hi ha hagué, d'un gran cor maternal. Thetis, els grecs l'anomenaven. En la terra el seu fill volgué fer immortal cobrint-li tot el cos de pell no moridora, tal com el nostre encís de claror protectora. Sub-

mergint-lo en cert riu propici a tal destí, en l'intent portentós la mare reeixí excepte per quelcom qui sap si inevitable. Una part de l'infant, que restà vulnerable: el taló del peuet que, en submergir-lo al riu, la mare li aguantà. Aquil·les fóra viu si per aquest descuit no hagués finit a Troia. Així fallà un encís nat de divina joia.

—També dels Nibelungs conten una rondalla on el valent Sigfrid lliurà cruent batalla. Occí un ferotge drac i sa pell derrití; en la fosa es banyà volent la pell tenir de còrnia com el drac, immune a tota espasa. Invencible siguié, mes Sigfrid en ser a casa, un punt flac es trobà entre nuca i clatell: allí on se li encastà una fulla de tell.

En l'entretant, Feliu, resta... plora que plora, sense ni menys oir les fades a la vora.

3. DESCONSOL DE LES FADES

Quin desconsol, oh cel, quin desconsol! Feliu restarà sol, privat de ses amigues!... En deslluït estol, resten les fades, atordides.

—Mai més feliç serà?, gosa una preguntar.

Cordemel ja li contesta:

—Hi ha al món tristeses i festa a l'abast de cadascú; ço que tria cada ú depén de son energia; és fàcil ser malaurat; assolir felicitat vol coratgia. Feliu serà com els altres. Ja no depén de nosaltres... mes, com té el cor pur i sà i per sort és català, no vull perdre l'esperança.

Novament, una s'atança a Feliu, dolça i manyaga... Sols una mirada vaga troba darrera del plor...

—Ja ha perdut el màgic do de coneixe'ns!... Qui ho diria!... No més plora!... Què trist és! Jo mateixa ploraria, si en sabés!

Amb vol trist tornen les fades al seu recer de Montmur, com marcides i eixalades pel fracàs del seu conjur. Fien sols, esperançades, en què Feliu té el cor pur.

4. FECUNDA SOLITUD

Tot sol allà al corriol, Feliu ara ja no plora. Mes la seva ànima explora amb un afany mai sentit. Com no havia presentit que hi ha dolor i alegria, com hi ha nit tocant al dia, i fosca rera la llum, i vora del foc hi ha fum, i ombra a l'esquena del sol, i descens després del vol, i nit rera les estrelles, i lletjors i coses belles, i nadir sota el zenit!... Tots tenim al fons del pit un buid d'immensa fondària, on pouar tenebra i nit o claror extraordinària!

Feliu deixa de plorar en tombar-li a plena mà una llàgrima fulgent com un zircó incandescent. «Quin esquitx de meravella! Tèbia gota de rosada! ¿Pot la dolor ser tan bella en puresa destilhada?... Quina supernal claror!...» Però, en copçar l'amargor, aplomadament i abrupta tomba en les timbes del dubte.

5. L'ENQUESTA

Refet de l'encís, Feliu ara qüestiona els anys que duu viscuts en una fe xarona, de rutes sens perills i de mars sense esculls, gojat que va pel món amb una bena als ulls? «¿He estat un innocent, sols fruit de la ignorància, votat a subsistir dins una eterna infància? Les hores que he fruit són la felicitat, o bé un estat insuls de son i indignitat?»... Minat d'inquietud i fiblat d'incertesa, la carn se sent fremir, pel dubte encesa. Afina l'esperit amb delers nous

i a fons furga el seu dins, sa ment un cercapous.

Recorre la rodalia, la vinya, el sot, la masia. De masovers i veïns vol conèixer bé els instints; si és la gent, de bona pasta o si en rancúnia es malgasta, si viuen al món contents i si tenen patiments.

6. LA VEU DE LES COMARES

Al prat tot fent de pastora es topa amb la llevadora. —Amo, mi-reu qui hi ha ací! Feliu ja fet un fadri! —Se'l mira, i branda la testa. «Fou més que un part, una festa! I mai no ho podré oblidar: va néixer sense plorar!...» —Ja n'has après, a la llarga?

—De vegades, vos ploreu?

—Ai, massa sovint, fill meu. La vida sol ésser amarga.

—I no teniu alegries?

—Si entre penes les destries!... Mongetes i cansalada, i una síndria a la vesprada... però, més gana que pa! I Déu n'hi do, si n'hi ha! Això quan no ets molt pobret i tens menys roba que fred!

7. LA VEU DELS TERREROLS

Un xic més lluny, Feliu fa igual pregunta a un llaurador qui al solc la rella apunta.

—Digueu, bon home, sou feliç?

El llaurador amolla un somriç.

—Si ser feliç vol dir enramada i ball... jo sols conec el treball. És aquesta ma planeta. Qui viu amb l'esquena dreta és just que faci preguntes... mes que llauri algunes juntes i aleshores el timó li contestarà. No jo.

8. LA VEU DELS INFANTS

Ve un vailet que xiula i canta. Feliu vol saber si, així, el noi algun mal espanta. El noiet, loquaç, li diu:

—Ja fa anys que sens mentida vaig triar d'anar en la vida, amb el cor a la mà.

I li conta, de seguida:

—Per tal d'ensenyar-me a viure (i a plorar) a l'escola m'ajovaven uns anys ha. Cellajunt, fitant la plana, vaig restar molt temps confús. Perquè tant llegir amb desgana i tant siñabeig abstrús? Perquè tanta lletra morta i tants llibres sense sants?... Tot el que el viure comporta és al rostre dels passants!

Un jorn el mestre, amb gran fressa, molt solemne em preguntà: «Digues, noi, què voldràs ésser, el dia de demà?» —Vull ésser, vaig fer amb veu clara, tal com ara—. I ell, tornant: «Ets un noi, ¿què voldràs ésser?» —Un noi gran!

Sabent que el qui així replica res més ja no afegirà, el mestre dubtà una mica, brandà el cap i em deixà anar. Jo emprenguí ma ruta ardidada, amb un àgil tarannà, decidit a anar, en la vida, amb el cor a la mà.

Mes ai!, el món és ple de noses i fet d'obstacle molt divers. És lluny el cor de les coses i el moll de l'os de l'univers. Quan més

l'anhel el peu fustiga, més falla el tremp muscles endins. Quan més la llum l'ànima instiga, més se t'esborren els camins. Cal un voler d'heroi invicte per heure el goig que hi ha escampat. Sovint, plaer vol dir delictes i cal expiar el pecat.

Vivint, sentí tothora tímidesa —la nosa dels dits rosats— i em colpí aquella feblesa dels tendres anyells baldats. Sovint, a frec de gaubança, el meu voler naufragà i allò que abans fou puixança rosa marcida es tornà. Un fogueral a les galtes i una tremolor de dits em llevaren goigs que els altres gaudien a plens sentits. Tantost, mil ventalls de plomes encenien braserals que a mes galtes —roges pomes— duïen llanguiments mortals. Bo i anant, un mur de roses obstruïa el meu camí i, part d'allà, quantes coses que no podria fruir! Ran del goig, la tímidesa era un vel a davant meu d'alba rosada i encesa... mes també aquella feresa del qui arriba al peu d'un freu.

¿Perquè aquesta nosa estranya amb dits de rosa i setí, de la més ignota entranya eixia i, amb llaç molt fi, em lligava i amb vil manya no em deixava fer ni dir?

Sovint, en total desesma m'atrevia a preguntar: «¿Serà la vida un maresma on el camí no és mai clar?... Un nenúfar, aleshores, floria a l'abast dels dits, i les malastrugues hores morien enmig d'oblits. Com una rosa malmesa, davant d'aquest nou esclat, llanguia la tímidesa vora el nenúfar badat.

Colpí mon dins la basarda. Quin patiment tan estrany! Per a la petja gallarda el més feixuc engavany. ¿Perquè mons sencers de dubte, quan hom percaça la llum, han de sorgir d'exabrupte com monstres de fosca i fum? I aquell tremolor de cames, ¿perquè el voler ha de llevar? ¿Perquè un gran fred entre flames nostra sang

ha de glaçar? Oh, basarda, quina cosa! Quin marriment! Quina nosa tan dolenta de patir! Tal vergonya, qui la posa de part a part del camí?

Viu un hom anhelant joies que omplen el cor d'afalac com tendres margaridoies per abastar allà a l'obac, i de sobte són com noies apressades per un drac! ¿Caldrà ésser un nou Sant Jordi per poder-les assolir? ¿Per creuar una feixa d'ordi, ¿caldrà estar prest a morir? Oh, basarda, fellonia! Quin càstig tan oneros! ¿Perquè del camí a ple dia en fas un freu llobregós? ¿Per què malignes i feres poses als ulls dels humans, percaçadors de quimeres, ardits cavallers errants?

A les tardes, tot fent via per assolellats confins, mon anhel de cop moria com una flor, i al meu dins la nit tot d'una sorgia per esborrar-me els camins. Allà al flanc de les comelles, fugien els corriols orlats de joies novelles per gaudir-hi a cor que vols. Ominós i solitari, oh por!, el vell casal desert, com un monstre milenari, sotjava el tombant incert. El silenci allí imposava, i tot era solitud; cap lluert no hi cuejava ni hi volava cap puput. Oh, goig!, quina gesta pura poder-hi anar amb cor ardit, amb l'afany de l'aventura com cuirassa sobre el pit! Amb l'abrivada suspesa i amb vil tremolor latent, desfeia el camí i l'empresa i em declarava impotent.

Un bell jorn, en la basarda vaig copçar un estrany ressó. Deia: Por és cosa bastarda, és sols la por de la por!

9. LA VEU DELS POBRES

Un captaire aquell matí, Feliu interpella. Pobre de solemnitat, té pocs mots, i recela:

En fer discursos soc llec... No heu tastat mai el pa sec? És l'essència del ser pobre: no us el donen tou, quan sobra; us el guarden separat fins que en un roc s'ha tornat.

—No hi ha cap pobre feliç?

—Sí. El que sols menja pastís... si existís! O bé el captaire d'estiu... (mes no n'hi ha cap de viu). El pobre és un fadrístern que hereda només l'hivern, temps de totes les misèries i d'horripilants tragèdies. El fred mateix ja fa pobre! Es porta arrapat a sobre tal com la sarna i els polls, i et fa tremolar els genolls fins a deixar-te estassat. Potser no us hi heu fixat, mes a l'hivern tot és negre. El blanc de la neu i el gebre és només una enganyifa: al primer toc s'empastifa i es torna un vil fanguisser. L'hivern no duu res de bé. Tot ço bo passa a l'estiu... quan ja cap pobre no viu!

10. LA VEU DE L'EXPERIENCIA

Feliu parla amb un vell de barbes llargues, corbat per la neu dels anys i de les hores amargues:

—Vos, que tant heu viscut i teniu experiència, del viure em podeu dir si existeix una ciència?

Que hi hagi un tal saber, l'ancià nega, i diu com el qui prega:

Al mateix roc cada humà ensopega
en aquest món d'inexplorats destins.
Pares i fills la febre dels camins
vers la pedra fatal mena i encega.
D'aquest mal pas on Fat els arrossega
no els previndrà ni la veu dels instints.

Tràgica sort de tota criatura
en la raresa i singularitat
de cada ment i cada carnadura!
Son orb impuls cap caució no atura.
Hom errarà on altres han errat,
persistentment, fins a la sepultura.

Ai dens complex de la natura humana,
peculiar en cadascú! Raons
estultes, d'urc i petulància vana,
esclaus ens fan de pròpies nocions.
L'encegament en nostra idea insana
ens tanca, sords, en solitaris mons.

La humanitat es rabeja en l'absència
de continuïtat d'assoliment.
No hi ha una hereditària experiència
ni comunicació entre ment i ment.
Inventa cada u, de nou, la ciència
recomençant, com barroer aprenent!

L'associació, a l'atzar, d'idees
és l'estrella polar de cadascú.
El vell ús ens apar consell de dees
que vers un laberint ens volen dur.
Sobergs, vestim nostres servils lliurees
cloent els ulls i no escoltant ningú.

—Ten compte, fill!, diu el pare. Al cel prega
abans d'anar inexpert pel caminal!
El fill somriu. L'antic saber què val?
Devers l'error marxa amb delera cega.
Son propi fill, un jorn, en pedra tal
tan gratuïtament també encepega.

11. LA VEU DE LA CIUTAT

Feliu torna a la ciutat que un jorn l'enamorava i, més que al ric banquer o al de granota blava, o al menestral distret, se'n va a escoltar els poetes. Ells són la nata i flor, els savis, els profetes! Mes resta desesmat. Qui el cor els ha corcat? En troba un que canta una negror que espanta:

«M'he llevat i m'he vestit
i al sol he eixit.
O, nàusea de cada dia!
Amb el moll de l'os podrit
al cap de poc moria.

Oh, estat neutre de la fossa!
La Mort
ni bruna ni rossa
em dóna el bes més selecte.
Tot és ací perfecte
i buid
i mort.
Com puc saber que estic mort?:
Perquè estic viu.
I la vida
és igualment ennegrida!»

12. LA VEU DELS ROMANTICS

Feliu surt de la ciutat i vora la mar s'atura. Ací la vida és més pura. Com per atzar, ve vora el mar, de ben segur, el darrer romàntic, qui entona un càntic:

¿Perquè la mar es tan trista
avui que el meu cor, content,
no fretura cap conquesta
de l'ànima o del sentiment?
¿Quina onada pessimista
abat el gai element?

En hores de vil tristesa
quan sagna mon cor sofert
la mar, feliç desconcert
de malva, blau, i turquesa,
difon l'alta embriaguesa
de cada sentit despert.

¿Hi ha, avui, de còsmica pena
un alè difós, pregon,
que tota joia malmena
preveient la fi del món?

¿O és sols que un ocell rebec
allà en la mar més llunyana
avui la sensible plana
no ha espigolat amb el bec?

Potser una donzella sola,
orfe d'amor, es consum
com rosa sense perfum
d'on fred silenci s'envola.
Per això la mar no brum
ni joiosa s'enriola!
Sols tristesa la desola,
erta, sens blavor ni llum!

A no trigar, algú més torturat arriba. Diu, palplantat a la riba:

Onada, embat sublim, borboll d'anhel
—oh germana en afanys, també el tumult t'impulsa.
Com, mon deler i el teu, ¿poden atènyer el cel
moguts per cega sang o sal insulsa?

Dintre meu passions i en tu traïlls
fan del somni més pur una fúria atuïda.
Ai etern batalleig, invisibles esculls,
ressaques d'amargor, ombres, fallida!

Ta cima escumejant fendeix l'atzur,
exaltament de llum, xaragall d'ales blaves.
Suspesa en l'airecel, ets colpida d'atur
tal calàndries en vol, al sòl esclaves.

Sonora de ruixims iridiscent
t'eleves com un salm. I, de cop, calles.
Presa en la salabor dels elements
al tèrbol fons del mar, muda, davalles.

Com nereida anhelant, en impossible vol,
intentos un aleig d'escuma i d'oriflames.
Frustrada, al baterell, ets noia qualsevol
que aixeca lleus brocats per ensenyar les cames.

Ta sòlida blavor, en un suprem instant
—oh depurat anhel!— en llum líquida espleta.
Artista dissortat de la maror amargant,
el fosc vi de la mar et confon la paleta.

El meu anhel talment aspira al pur zenit.
Com un dard de cristall l'atzur fendir voldria.
El batec de ma sang, amb terrenal neguit,
com en tu el mar ombriu, negres flames atia.

Passa un altre, a tot abstret, i errant com precària flama, mira
el cel i, insatisfet, encès clama:

Ai, qui per conhort tingués
dins la insuficiència humana
de **carn** i sentits,

només:

l'amplor del cel, i la blana
vastitud del mar immens,
i del tendre herbei intens
la ufana;
l'enterca, la sobirana
magnitud del vent;
la sana
fortitud del seu lament
i, en una hora més submisa,
la infinita blanesa de la brisa
o, en els matins de febre d'ideal,
la majestat de l'alba triomfal
i de la llum la pulcritud concisa!
I per assossec, demés,
ai qui del cert

sabés:

quina mena de foc la carn fustiga
quan el rival t'ha pres
la inasequible amiga,

o quin maligne instiga
la gelosia...
Es
el cor de l'home un baluart sotmés
nit i dia,
o defensat només
per deslleial canalleria?
I quin llamp o vil centella
posa l'ànima vermella
d'honta i desolació
quan l'estimada diu «no»?
I quin violent trepig
prem vi agre en la verema
dels sentits quan la carn crema
d'un impossible desig?...

Ai, las! Aquest fang primari
de l'home és sols desconsol!
Té ben poc i tot ho vol.
És son viure minç, precari.
Còsmic gaudi li és poc.
Confins siderals no abaten
la set d'infinit! El foc
d'amor i de goigs que maten
li semblen dargues de gel.
Adelerat mira el cel:
voldria volar i, a terra,
com urna buida, el recel
el torna eixorca desferra!

13. L'ESPECTRE DE LA MORT

Tornant, camí del port, puja una muntanyeta i Feliu troba absort algú —potser un poeta— pres d'un pànic de mort, ert, allí al cementiri, al caire del deliri.

Dempeus ran del pedró on jeu un seu amic, deplora amb gran rancor, de l'home el fat inic.

—No creieu en la mort?

—Qui hi pot creure, mal llamp! Malsana ha de ser tota ment que a la Impostora guerra sense quarter no don tothora! I encara més: part d'allà de la mort hi ha el gran buit del No-res, que em té atuït i absort.

Com Feliu no l'enten, perplex el mira. L'estrany sospira i contesta fervent:

—Si sou prou pacient us contaré una història, rosec de ma memòria.

14. EL MES ENLLA

Un blau matí ajagut m'estava
ulls fits en la gran volta blava
i al fons del fons de qui sap on
podia oir el callar del món.
El vent era una ala quieta.
No es bellugava ni una herbeta.
Balb de silenci, vaig sentir
la fi de tot davallar en mi.

Seria això la mort temuda?...

L'ampla blavor restava muda,
quiet el xiuxiuant pollanc,
immòbil aquell núvol blanc,
silent el doll de la font clara...

Natura hauria mort... i ara
del firmament el pes sever
el tot fondria en el no-re!...

Escoltant bé en la buidor muda
oí una veu semiperduda
al fons de la terra i el fang
com un retret dintre ma sang:

—Vell caminant, t'ha arribat l'hora
d'aprendre a viure quan no plora
ni riu, ni canta, ja el teu cor...
quan tot sentit és mústia flor.
És de gojats anar en la vida
al sol d'abril, amb la florida
del cos, entre festes i balls,
la sang com desbocats cavalls...
S'ama llavors arran d'orella
només el cant que no aconsella,
i als ulls cada enciser color...
Viure no es pot d'il·lusió!

Fou ton anhel vent dalt dels arbres
i els teus desigs borneigs de cabres,
ta pena un plany de rossinyol;

enllepolit com girasol
cercaves llum i escalforeta
no massa lluny de tu. Secreta
hi ha una altra llum de l'infinit
que reconforta dia i nit!

Quan de la mort algú et parlava,
combat lliurava ta carn brava
amb un exèrcit en ta sang
que mai no hissà el pavelló blanc.
En ta batalla arran de terra
creies sovint guanyar la guerra
perquè als baladres i llorers
veies estols de nous guerrers.

Mes en moment de defallença
cercaves, com avui, la immensa
ajuda de tot l'ample món.
Apelles fins al cel pregon...
mes, ai!, en la buida conquilla
només foscúria i llum s'hi trilla
quan no hi traspua res més alt!
L'enigma és sobrenatural!

Creus imperible la Natura?...
El rumb del vent mai no perdura,
s'esfulla el vern a la tardor,
glaça's la font i el brollador,
sovint els núvols tenen pressa,
fins calla el cel davant la fressa
d'algú implorant esmaperdut
la muda veu de l'Absolut.

Quan eix silenci el món emplena
i ni el pollanc ni l'herba alena
i ja no canta el brollador
i hom resta sol amb la dolor,
cal escoltar veus més intenses.
Tes pròpies cuites són propenses
a parar oïda a tota veu...
Escolta, amic, a dintre teu.—

—Veu piadosa i consellera,
ressó il·lusori o parla vera,
a mon destret portes conhort:
aqueix silenci no és la mort!
Massa fatal eix fred davalla
damunt ma carn —tal la mortalla
que a tot verger posa l'hivern.
No és l'implacable fred etern!—

Quan he parlat, la noble argila
i l'ampla gespa d'or, tranquil·la,
tot ofrenant-me tebi llit
a pau exhorten el meu pit:
«En eix moment de defallença
no escau cercar la coneixença
d'allò que és o que no és.»
Mon cor replica tot encés:

—Fins amb la carn esbaleïda
sé massa bé ço que és la vida.
Cal que pregunti què és la mort?...
Només a estones resto absort
davant l'atzur inescrutable

badat com befa insuportable
per a tortura del mortal.
Qualque resposta res no val!

Un jorn la mort serà vençuda...
Ja ho és... Només la carn retuda
encara el cicle desconeix
del foc etern que la nodreix!
No és senectut carcassa indigna.
Dolça tardor en la carn benigna
afirma l' hora germinal...
El cos un jorn serà immortal!

Morir és només errar la glòria!
És —tal com perdre la memòria—
un abominable accident!
Com el dolor i el sofriment,
la mort és cendra passatgera
fatal en la humanal foguera:
feixuga son sobre el foc viu.
Ja reviurà demà el caliu!

Ma pròpia sang, com flama nua,
amb els meus fills ja és perpetua
i el Present forja amb el Passat.
Saó d'antiga dignitat
peixa un futur de gallardies,
brots de terrenes alegries
en eternal successió.
En tant que ells visquin viuré jo!

La neu dels meus cabells clareja

com crepuscle morent... Hi albeja
però un nou or de rossos rulls:
en jovenets d'encesos ulls
flamejarà de nou ma testa,
altra hora dens tumult de festa.
Nova estimada en caldes nits
també hi regalarà els seus dits!

Feble és la llum de ma pupilla
en eixa hora autumnal, tranquil·la.
Mes als translúcids cels vermells
i als liris d'or dels prats novells
una esplendor encara transpira
dels meus ulls clars viva guspira:
hi perviurà una eternitat
tansols d'haver-los jo mirat!

Però amb mon cos, fins si el món calla,
he de lliurar la gran batalla.
Proclamaré el triomf dels sentits!
Els cirerers de llum florits
elevaran al blau hosannes,
i l'home estés a les solanes
trobarà el món ple de beutat.
Tot serà un salm de goig vessat!

Renaixeran les veus amigues...
el dolç oneig de les espigues,
la cançó clara de la font,
el blanc narcís a sota el pont,
la violeta d'ombra pura...
Al gran coral de la natura

em sentiré ressuscitat
amb joventut d'eternitat.

Llavors ma carn d'ardenta saba,
sota la immensa volta blava
entonarà el cant de la fe.
El sol dilema és ser o no ser.
És l'home, unit a la Natura,
un pom d'eterna carnadura...
Perquè esperar amb incert anhel?...
Per mi, la terra ja és el cel!

15. ABSTRET RECOLLIMENT

Feix de confusions, lassat, caminant d'esma, vianant inexpert que es ficà en un maresma, malda, ara, Feliu per retrobar el camí d'aquell bosquet natal on altres jorns fruï la primitiva pau, envoltat d'innocència. Allí, en la solitud, amb son munt d'experiència, vol per un temps trobar recolliment abstret. Tot ço que ha vist, oït, presenciat i fet, vol a fons meditar i potser així concloure quines forces reals nostra vida fan moure, i per fi definir què és la felicitat.

Al tronc d'un roure recolzat, un bon matí el troben les fades. Quins alegrois! I que excitades corren pel bosc d'ací i d'allà! Mes Cordemel les fa callar.

—Deixeu-lo en pau mentre medita. Ara veurem si s'aprofita de ço que ha vist.

—Perquè té el posat tan trist? —diu una, molt deseixida.

—No és un mos empassadís, la vida! Engolida d'exabrupte, produeix mareig i dubte. Dem-li temps per digerir aqueix agre-dolç llamí!

Ço que el càndid Feliu no arriba bé a comprendre, és com el sofriment ens pot l'ànima encendre, tant com el goig mateix. «És que encara desconeix el foc trasbalsador que l'home no endevina fins que el cor li fendeix la dolor genuïna?» «És el dolor l'enyor d'allò que hom no ha tingut, o el dol aclaparant de quelcom que ha perdut?» Feliu no pot capir de què està fet el viure.

16. EL REMEI DE LES FADES

A les nits, a Montmur, capficades, les fades mediten nou conjur per retornar Feliu a rutes encantades. «Ara, ell viu amb les ales trencades!» «Com trobar un nou encís que el torni a fer feliç?»

Cordemel fa avinent que el sobrenatural en ell ja no és potent. Havent, com tot mortal, sofert dolor carnal, ara és com l'altra gent. «Algun encant humà per salvar-lo caldria.»

—Potser una bruixeria! —diu Glopdenit. I ja es posa a rumiar.

Una, de memòria fina, amb veu com un esquellinc, diu:

—Ja ho tinc!... No us recordeu de Carmina?...

—Sí, noia!... Quina pensada! —fa Cordemel, animada—. És atribut de les fades guiar les enamorades pel laberint de l'amor! Ara, cosida d'enyor, la joiosa criatura sola en la cambra es tortura pensant en Feliu, l'ingrat. Ell, per ara, l'ha oblidat. Però farem que en sa ment reneixi el record vivent de l'oblidada Carmina!

17. RETORN A L'AMOR

Uns dies han passat. I Feliu s'encamina —per son propi voler, l'innocent creu!— vers aquell prat joliu on l'amor breu un dia un tast del cel als seus llavis posava. «Com abans no encertava, que quan tot s'ha acabat, encara dins l'amor hi ha la felicitat?»...

Amb pas viu vers el prat, camps a través avança. A cada nou ribàs reneix son esperança. A voltes hom va lluny, fins al darrer confí, cercant el brot que creix al casolà jardí! Com pogué mai deixar de pensar en la Carmina, ella, toia de llum i joia genuïna? Ha corregut mig món preguntant i observant... Potser el màgic secret que l'ha pertorbat tant radica manifest als llavis, font de joia, de Carmina fidel, o altra ingènua noia, que viu entre dolçors enmig de patiments, amb sanglots reprimits i una rosa entre dent. La noia amb mal d'amor és semblant al poeta: té el cor sempre desfet en sofrança secreta, mes sols música ix dels seus llavis oberts.

Feliu, reanimat, tresca pels verals verds, peu alat, recordant les velles esposalles. Veu Carmina corrent a rebre'l amb rialles, el rostre lluminós com un pom de clavells.

Ja és al darrer pujol d'on ovira els pradells que com catifa d'or envolten la masia. A dalt al primer pis la finestra destria, amb aquell test plantat d'alfàbrega odorant. D'allí es veu el camí per on tot vianant arriba amb els fatics i pols de llunyania. Ja li sembla sentir l'esclat viu d'alegria de Carmina exultant després de tant d'enyor.

Arriba sota l'om de frisoa verdor, on un dia besà la tèbia nuca nua de Carmina. El camí, ara, expedit s'afua vers el más anhelat, en benigne pendent. Troba el peu poc lleuger, i crida impacient:

—Carmina! Carmina! Carmina!

Prat enllà, l'eco respon: —Carmina...

Ran la porta, de cop, la forma femenina de l'amada apareix.
Joiosa visió!

Veient l'amat venir, Carmina hi corre. Oh, quin miracle del cel!

Mig a mig del camí, ambdós, braços oberts, s'uneixen...

—Ai, morir temia —ella diu— amb tan amargues hores!

Feliu li mira els ulls i el rostre enllagrimat:

—Plores?... Plores?... —diu Feliu esglaiat.

—Ploro de felicitat!

Feliu de nou la pren als braços, i s'adona que també està plorant.
Una dolçor pregona l'envaeix lentament. En un moment aprén el
gran secret del viure: pel cor humà és tan bo el plorar com el riure!

18. EPILEG A MONTMUR

—Fins jo i tot ploraria... si en sabés —diu una de les fades, anys
després, quan Cordemel relata aquesta història que mai no s'ha es-
borrat de sa memòria.

—I Feliu sempre més fou feliç en la vida? —pregunta dolçament
altra fada entendrida.

—Feliu visqué estimant... i, en penes i alegries, tot al curs dels
seus dies, com un sant:

fou feliç FINS PLORANT!

F I

INDEX

PRIMERA PART

	<i>Pàgina</i>
1. MONTMUR, EL TOSSAL FABULOS	17
2. LES FADES DE MONTMUR	18
3. LES RUTES TERRENALS	20
4. L'APLEC DE LES FADES	21
5. EUDALD EL CAÇADOR	24
6. LA NIT DE L'ENCÍS	25
7. EL SOMNI DELS ESPOSOS	26
8. L'ANUNCIACIÓ	27
9. LA NAIKENÇA	29
10. FELIU DE MONTMUR	30
11. INFANCIA	31
12. ADOLESCÈNCIA	32
13. JOVENTUT	33
14. VIDA VENTUROSA	35
15. L'ALEGRE VIANANT	36
16. EL GRAN VIATGE	39
17. EL RETORN	40
18. FELIU I CARMINA	41
19. SUMMUN DE LA FELICITAT	41

SEGONA PART

1. EL RETORN A LES FADES	45
2. DESENCANTAMENT	46
3. DESCONSOL DE LES FADES	49
4. FECUNDA SOLITUD	50
5. L'ENQUESTA	50
6. LA VEU DE LES COMARES	51
7. LA VEU DELS TERREROLS	51
8. LA VEU DELS INFANTS	52
9. LA VEU DELS POBRES	55
10. LA VEU DE L'EXPERIÈNCIA	55
11. LA VEU DE LA CIUTAT	57
12. LA VEU DELS ROMANTICS	57
13. L'ESPECTRE DE LA MORT	62
14. EL MÉS ENLLA	62
15. ABSTRET RECOLLIMENT	68
16. EL REMEI DE LES FADES	69
17. RETORN A L'AMOR	70
18. EPILEG A MONTMUR	71

DEL MATEIX AUTOR

- «Acoraments i gaudis». Primer llibre de poemes. Balaguer, 1925.
- «L'etern adolescent». La Novella d'Ara. Barcelona, 1926.
- «Càntic d'amor». Poemes. Col·lecció «La Revista», Vol. 125. Barcelona, 1931.
- «Sota el cel dels tròpics». Novella. Primera edició. Barcelona, 1934.
- «Francesc Macià». Biografia. «L'Arc de Barà». Barcelona, 1931.
- «Gitanjali». Poemes de Rabrindanath Tagore (en col·laboració amb Ventura Gassol). Col. Literària. Edit. Catalana. Barcelona, 1928.
- «La follia d'Almayer». Novella de Joseph Conrad. Col. Literària. Edit. Catalana. Barcelona, 1928.
- «Llegendes de Nadal», de G. Lenôtre (en col·laboració amb Ventura Gassol). «L'Arc de Barà». Barcelona, 1928.
- «Lenín» i «El pagès rus», de Gorki (en col·laboració amb Ventura Gassol). «L'Arc de Barà». Barcelona, 1928.
- «Com es fa un film». Col. Popular Barcino, Vol. 99. Barcelona, 1934.
- «Poetes russos de la Revolució». Ed. de la Comissió de Lletres. Barcelona, 1937.
- «Els catalans en la descoberta i colonització de Califòrnia». Edicions Biblioteca Catalana. Mèxic, 1947.
- «The Iberian Nations». Edic. Free Catalonia. Nova York, 1943.
- «Les gràcies terrenals». Poemes. Col. «La Mirada». Barcelona-Perpinyà, 1958. Premi Joan Maragall 1960.
- «Contribució a una biografia de Gaspar de Portolà». Episodis de la història. Rafael Dalmau. Barcelona, 1966.
- «L'alegre vianant». Geopoemes. Rafael Dalmau, Edit. Barcelona, 1969.
- «Poesies completes» de Paul Valéry. Biblioteca Selecta. No. 302. Barcelona, 1961.
- «Gaspar de Portolà, conqueridor de Califòrnia». Biografia novel·lada. Biblioteca Selecta, No. 439. Barcelona, 1971.
- «De Balaguer a Nova York passant per Moscou i Prats de Molló». Edicions Catalanes de París, 1972.

AQUEST LLIBRE ORNAT AMB DIBUIXOS
ORIGINALS D'ANTONI OLLE I PINELL,
FOU ACABAT D'IMPRIMIR EL DIA DE LA
FIRA DELS ENAMORATS, MES DE SETEM-
BRE MCMLXXIII, ALS OBRADORS ARTS
GRAFQUES ROMEU DE LA COMTAL
CIUTAT DE BALAGUER.

GRAFIQUES

A
R
T
S

R
O
M
E
U

BALAGUER